



Šifra kandidata:
A jelölt kódszáma:

Državni izpitni center



SPOMLADANSKI IZPITNI ROK
TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

SOCIOLOGIJA SZOCIOLÓGIA

≡ Izipitna pola 1 ≡
1. feladatlap

Strukturirane naloge / Strukturált feladatok

Torek, 4. junij 2013 / 90 minut
2013. június 4., kedd / 90 perc

*Dovoljeno gradivo in pripomočki: Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

*Engedélyezett segédeszközök: a jelölt töltőtollat vagy golyóstollat hoz magával.
A jelölt két értékelőlapot is kap.*

**SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA**

Navodila kandidatu so na naslednji strani.
A jelöltnék szóló útmutató a következő oldalon olvasható.

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na prvi strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenjevalec ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

ÚTMUTATÓ A JELŐLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutatót!

Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg azt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

Ragassza vagy írja be kódszámát a feladatlapon jobb felső sarkában levő keretbe és az értékelőlapokra!

A feladatlapon 4 strukturált feladatot tartalmaz, ebből válasszon ki kettőt! Összesen 40 pont érhető el, egy-egy feladat 20 pontot ér.

A táblázatban jelölje meg x-szel, melyik feladatokat értékelje az értékelő! Ha ezt nem teszi meg, az értékelő tanár az első két megoldott feladatot értékeli.

1.	2.	3.	4.

Válaszait töltőtollal vagy golyóstollal írja a **feladatlapon** erre kijelölt helyére! Olvashatóan írjon! Ha tévedett, a leírtat húzza át, majd válaszát írja le újra! Az olvashatatlan válaszokat és a nem egyértelmű javításokat 0 ponttal értékeljük.

Bízzon önmagában és képességeiben! Eredményes munkát kívánunk!

Prazna stran
Üres oldal

OBRNITE LIST.
LAPOZZON!

1. Družbene različnosti in neenakosti / *A társadalmi különbségek és egyenlőtlenségek*

Vir 1 / 1. forrás

Analiza ocene skupnega mesečnega dohodka mladih razkrije, da se povprečni razpoložljivi dohodek mladih v letu 2010 glede na leto 2000 realno ni spremenil in da se giblje okoli 500 evrov. Podrobnejša analiza razkrije, da je to posledica tega, da se je med mladimi zmanjšal delež redno zaposlenih ...

(Lavrič, M., in dr. (2011): Mladina 2010, Ministrstvo za šolstvo, Urad za mladino, Ljubljana, str. 344)

- 1.1. Katera določnica/determinanta družbenega statusa je razvidna iz vira 1? Navedite in razložite jo.

A társadalmi státusz mely meghatározója/determinánsa olvasható ki az 1. forrásból? Nevezze meg és magyarázza meg azt!

Navedba / Megnevezés: _____
(1)

Razlaga / Magyarázat: _____

(2)
(3 točke/pont)

- 1.2. Navedite še eno določnico/determinanto družbenega statusa.

Nevezze meg a társadalmi státusz még egy meghatározóját/determinánsát!

(1 točka/pont)

- 1.3. Pojasnite pojem statusne inkonsistence (statusnega neskladja) in navedite primer.

Magyarázza meg a státuszinkonzisztencia (eltérő státuszok) fogalmát! Adjon meg egy példát is erre!

Pojasnilo / Magyarázat: _____

(2)

Primer / Példa: _____
(1)
(3 točke/pont)

- 1.4. Povežite navedene pojme z avtorji posameznih socioloških razlag slojevitosti, tako da k navedenemu imenu vsakega avtorja pripišete ustrezne črke.

A felsorolt fogalmakat kösse össze a rétegződés szociológiai magyarázatainak szerzőivel úgy, hogy a szerzők nevéhez írja a megfelelő betűjelet!

- A presežna vrednost / *értéktöbblet*
- B tržni položaj / *piaci pozíció*
- C statusna skupina / *státuszcsoport*
- D kulturni kapital / *kulturális tőke*
- E izkoriščanje / *kijhasználás*
- F življenjski slog / *életmód*

Karl Marx: _____

(1)

Max Weber: _____

(1)

Pierre Bourdieu: _____

(1)

(3 točke/pont)

Vir 2 / 2. forrás

O pretirani povezanosti med starši in potomci na Slovenskem pričajo vsaj naslednja dejstva: prvič, izjemno velik delež mladih in »mladih«, ki živijo pod streho svojih staršev in se zanašajo na njihovo materialno in čustveno pomoč; drugič, podpornost staršev v izobraževalnem sistemu, ki jo spremljajo pritiski na učitelje in ravnatelje, v zadnjem desetletju pa tudi na univerzitetne predavatelje; tretjič, izguba sposobnosti za presojo realnega osebnostnega potenciala v smislu pretirane in pogosto neutemeljene samozavesti; in četrtič, izguba sposobnosti mladih in »mladih« za razločevanje med pravicami in dolžnostmi, s spremljajočim vztrajnim sklicevanjem na pravice, kot tudi nesposobnost za soočanje z življenjskimi frustracijami.

(Vir: <http://www.finance.si/336704/Sociopati-iz-družinskih-omrežij>. Pridobljeno 29. 2. 2012.)

- 1.5. Opredelite socialna omrežja.

Határozza meg a szociális háló fogalmát!

(2 točki/pont)

- 1.6. Katero socialno omrežje je predstavljeno v viru 2.

Melyik szociális hálót mutatja be a 2. forrás?

(1 točka/pont)

- 1.7. Navedite še eno za posameznika pomembno socialno omrežje v sodobnih ekonomsko razvitih družbah.

Nevezzen meg még egy – az egyén számára fontos – szociális hálót a modern, gazdaságilag fejlett társadalmakban!

(1 točka/pont)

- 1.8. Utemeljite pomembnost navedenega socialnega omrežja za posameznikovo življenje.

Indokolja a megnevezett szociális háló fontosságát az egyén életében!

(2 točki/pont)

Vir 3 / 3. forrás

Možnosti, da bi se to zgodilo, so zelo majhne, saj študira predvsem mladina iz višjih slojev. Pripadniki nižjih družbenih slojev imajo veliko razlogov za nezadovoljstvo, ko opazujejo naraščanje družbenih neenakosti. Ponavadi se z naraščanjem neenakosti misli predvsem izkristaliziranje novih elit, malo pozornosti pa je deležen srednji sloj, to je sloj univerzitetno izobraženih ljudi. Ta sloj je v novih razmerah le še utrdil svoj položaj, ki si ga je deloma pridobil že v starem režimu. Pripadniki tega sloja imajo izobrazbo, ki je odločilen dejavnik družbene promocije, visoko zaposlitveno varnost in nadpovprečne dohodke. Ker se dobro zavedajo pomena izobrazbe, veliko pozornost posvečajo izobrazbi svojih otrok. Tako univerza danes skrbi predvsem za samoobnavljanje višjega in srednjega družbenega sloja.

(Trampuš, J. (2002): Družba moči, Intervju z I. Bernikom, Mladina, šte. 41, 16. 10. 2002, str. 32)

- 1.9. Kako poimenujemo družbeno mobilnost, s katero primerjamo družbeni status staršev in otrok? Lahko si pomagata z virom 3.

Hogyan nevezzük azt a társadalmi mobilitást, amelynek tükrében a szülők és a gyerekek társadalmi státuszát vetjük össze? A 3. forrás segítségével szolgálhat.

(1 točka/pont)

- 1.10. Kaj je samoobnavljanje/samorekrutacija družbenih elit?

Mit jelent a társadalmi elitek önreprodukciója/önrekrutációja?

(1 točka/pont)

1.11. Navedite dva dejavnika, ki prispevata k uresničevanju samoobnavljanja elit.

Nevezzen meg két olyan tényezőt, amely segíti az elitek önreprodukciónját!

Prvi dejavnik / *Első tényező:* _____ (1)

Drugi dejavnik / *Második tényező:* _____ (1)
(2 točki/pont)

2. Odklonskost in kriminaliteta / *A deviancia és a bűnözés*

2.1. Opredelite konformno ravnanje.

Határozza meg a konform viselkedést!

(2 točki/pont)

2.2. Pojasnite dva dejavnika, ki vplivata na družbeno in kulturno pogojenost dojemanja odklonskosti.

Magyarázzon meg két olyan tényezőt, amely befolyásolja a deviancia társadalmi és kulturális meghatározottságát!

Prvi dejavnik / *Első tényező:* _____

(2)

Drugi dejavnik / *Második tényező:* _____

(2)
(4 točke/pont)

Vir 1 / *1. forrás*

Številni ugledni poslovneži so bili obtoženi prevare, ko so njihovi posli zašli v dolgove in so propadli. Peter Clowes je bil eden takih poslovnežev in je bil leta 1992 obsojen zaradi prevare; približno 113 milijonov funtov, ki so bili investirani v njegov posel, je porabil za osebne luksuzne stvari, kot je na primer jahta.

(Haralambos, M., in Holborn M., (1999): Sociologija, Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 410)

2.3. Kako imenujemo kriminal, opisan v viru 1?

Hogyan nevezzük az 1. forrásban leírt bűncselekményt?

(1 točka/pont)

- 2.4. Pojasnite dve značilnosti v viru 1 predstavljenega kriminala.

Magyarázza meg az 1. forrásban bemutatott bűncselekmény két jellegzetességét!

Prva značilnost / *Első jellegzetesség:* _____

_____ (1)

Druga značilnost / *Második jellegzetesség:* _____

_____ (1)

(2 točki/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Durkheim je nekatere zločince pojmoval kot »anticipacijo morale prihodnosti«. Na ta način lahko teroristi ali borci za svobodo predstavljajo prihodnji uveljavljeni red – pomislimo na Roberta Mugabeja, borca za svobodo, ki je kasneje postal predsednik zimbabvejske vlade.

(Haralambos, M., in Holborn M. (1999): Sociologija, Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 398)

- 2.5. Durkheim govori o funkcionalnosti odklonskosti. Pojasnite funkcijo odklonskosti, na katero opozarja vir 2.

Durkheim a deviancia funkcionalitásáról beszél. Magyarázza meg a deviancia azon funkcionalitását, amelyre a 2. forrás figyelmeztet!

(2 točki/pont)

Vir 3 / 3. forrás

To poudarja teorija D. Matza, ki trdi, da je deviantno obnašanje rezultat medsebojnega delovanja (interakcije) posameznikov, še posebej okoliščin, da je deviacija družbeno definirana.

(Flere, S. (1992): Uvod v sociologijo, ČZ Uradni list RS, Ljubljana, str. 139)

- 2.6. Katero sociološko razlago odklonskosti nakazuje vir 3?

A deviancia mely szociológiai magyarázatára utal a 3. forrás?

_____ (1 točka/pont)

- 2.7. Pojasnite značilnosti te razlage odklonskosti.

Magyarázza meg a deviancia e magyarázatának a jellegzetességeit!

(2 točki/pont)

Vir 4 / 4. forrás

Koprski kriminalisti so v sodelovanju s specialno enoto včeraj okoli 11.30 na parkirišču v središču Kopra prijeli 47-letnika, osumljenega preprodaje drog. Kriminalisti so na koprskem območju včeraj v zvezi s podobnimi kaznivimi dejanji opravili še najmanj pet hišnih preiskav, so sporočili s PU Koper.

(Č. K. (2012): V Koprju prijeli preprodajalca mamil, Večer, 22. 2. 2012, str. 27)

- 2.8. Katera vrsta družbenega nadzora je razvidna iz vira 4? Predstavite dve njeni značilnosti.

A társadalmi ellenőrzés melyik fajtája jelenik meg a 4. forrásban? Mutassa be annak két jellegzetességét!

Vrsta družbenega nadzora / A társadalmi ellenőrzés fajtája: _____ (1)

Prva značilnost / Első jellegzetesség: _____

(1)

Druga značilnost / Második jellegzetesség: _____

(1)

(3 točke/pont)

- 2.9. Navedite in razložite enega od ciljev kaznovanja.

Határozza meg és magyarázza el a büntetés egyik célját!

Navedba / Meghatározás: _____ (1)

Razlaga / Magyarázat: _____

(2)

(3 točke/pont)

3. Družina / A család

- 3.1. Kako imenujemo obliko zakonske/partnerske zveze, v katero sta vključeni dve osebi?

Hogyan nevezzük azt a házassági/élettársi kapcsolatot, amely két személy között áll fenn?

_____ (1 točka/pont)

- 3.2. Pri sklepanju zakonske zveze so nekatere osebe zaželeno, druge pa prepovedane kot zakonski partnerji/partnerke. Navedite in razložite eno od meril oziroma pravil, ki se nanaša na vprašanje, kdo je (ne)primeren zakonski partner/partnerka.

Házasságkötés esetében bizonyos személyekre az érvényes, hogy házastársként elfogadhatónak számítanak, mások viszont nem. Nevezzen meg egy olyan mércét, illetve szabályt, amely arra vonatkozik, hogy ki számít nem megfelelő/megfelelő házastársnak.

Navedba merila (pravila) / A mérce (szabály) megnevezése: _____ (1)

Razlaga / Magyarázat: _____

_____ (2)
(3 točke/pont)

Vir 1 / 1. forrás

Da pa bi bila servisna funkcija družine v sodobnem pomenu mogoča, nastane figura gospodinje kot osebe, za katero se pričakuje, da upravlja dom, da vodi domačo ekonomijo, da na zaseben način in v zasebnosti zadovoljuje življenjske potrebe družinskih članov, da skratka skrbi za blaginjo »pomembnih drugih«. [...]

Raziskave časovnih »budžetov« kažejo, da v vseh sodobnih družbah ženske opravijo bistveno več družinskega in gospodinjskega dela kakor moški, ne glede na to, ali so zaposlene zunaj doma ali ne.

(Renner, T., in drugi (2008): Novo očetovstvo v Sloveniji, FDV, Ljubljana, str. 15, 16)

- 3.3. Na katero funkcijo družine (v viru 1 poimenovano kot servisno funkcijo) nakazuje vir 1?

A család melyik (az 1. forrásban "ellátó funkciónak" nevezett) funkciójára utal az 1. forrás szövege?

_____ (1 točka/pont)

- 3.4. Navedite še dve drugi funkciji družine in eno kratko razložite.

Nevezze meg a család még két másik funkcióját, és az egyiket magyarázza is meg!

Navedba še dveh funkcij družine / A család két másik funkciójának megnevezése: _____

(1)

Razlaga ene navedene funkcije / Az egyik megnevezett funkció magyarázata: _____

(2)

(3 točke/pont)

- 3.5. Kako imenujemo delo, ki se opravlja v družini za zadovoljevanje različnih potreb družinskih članov, in kaj je za to družinsko delo značilno?

Hogyan nevezzük azt a munkát, amely a családban a családtagok különféle igényeinek kielégítése érdekében végezendő el? Mi jellemző az efféle családi munkára?

Delo je / Ez a munka a/az: _____

(1)

Značilnosti / Jellemzői: _____

(2)

(3 točke/pont)

- 3.6. O kakšni delitvi dela in vlog lahko sklepamo iz vira 1?

Milyen munkamegosztásra és szereposztásra következtethetünk az 1. forrás alapján?

(1 točka/pont)

- 3.7. Kakšno delitev dela in vlog bi pričakovali v (post)modernih družbah glede na to, da so tudi ženske zaposlene zunaj doma, in kaj je zanjo značilno?

Milyen munkamegosztást és szereposztást várnánk el a (poszt)modern társadalmakban tekintettel arra, hogy a nők is az otthonukon kívül vállalnak munkát? Mi jellemző erre a munkamegosztásra és szereposztásra?

Navedba/poimenovanje ustrezne delitve / *A munkamegosztás és szereposztás megnevezése:*

_____ (1)

Kaj je za takšno delitev značilno? / *Mi jellemző erre?* _____

_____ (2)
(3 točke/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Danes je veliko več staršev samskih – eni zato, ker jim partnerji umrejo, večina pa, ker so ločeni oziroma so to matere samohranilke. To ni trend le v vsej Evropi, temveč v večini razvitih držav. Posledica so alternativne oblike družine, ki niso več zaničevane kot v preteklosti, temveč jih večina sprejema kot normalne načine življenja, kar vse bolj velja tudi za druge oblike življenja v dvoje, kot sta homoseksualnost in lezbištvo. To je velika sprememba zadnjih dvajsetih let (delo, iz katerega je citat, je izšlo leta 2000 – op. a.).

(Goody, J. (2003): Evropska družina, Založba I*cf., Ljubljana, str. 240)

- 3.8. Navedite eno od alternativnih oblik družine, o katerih govori vir 2?

Nevezzen meg egy olyan alternatív kapcsolatformát (családot), amelyről a 2. forrás is szól!

_____ (1 točka/pont)

- 3.9. Pojasnite dva vzroka za to, da je takšnih družin več oziroma so sprejemljivejše.

Két indok segítségével magyarázza meg, miért van egyre több ilyen család, és ez a forma miért számít elfogadhatóbbnak!

Prvi vzrok / *Első indok:* _____

_____ (2)

Drugi vzrok / *Második indok:* _____

_____ (2)
(4 točke/pont)

4. Religija in verovanjski sistemi / *A vallás és a vallási rendszerek*

4.1. Razložite pojava / *Magyarázza meg e két jelenséget:*

Religijski eklekticizem / *Vallási eklekticizmus:* _____

 _____ (2)

Religijski pluralizem / *Vallási pluralizmus:* _____

 _____ (2)
 (4 točke/pont)

4.2. Utemeljite, zakaj je v religijsko pluralnih družbah potrebna religijska toleranca.

Indokolja, miért szükséges a vallási szempontból plurális társadalmakban a vallási tolerancia!

 _____ (2 točki/pont)

Vir 1 / 1. forrás

Sociolog funkcionalist Emile Durkheim je religijo opredelil takole: »Religija je celovit sistem verovanj in praks, ki se nanašajo na objekte, ki so šteti za svete – kar pomeni razločeni od drugih in prepovedani –, verovanj in praks, ki ljudi združujejo v eno moralno skupnost – cerkev.«

(Počkar, M., in Tavčar Krajnc, M., (2011): Sociologija. Učbenik za sociologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja, Ljubljana, DZS, str. 92)

4.3. Navedite dve bistveni značilnosti religije iz Durkheimove opredelitve. Pomagajte si z virom 1.

*Nevezze meg a vallás két lényeges jellemzőjét Durkheim meghatározása alapján!
 Támaszkodjon az 1. forrás szövegére!*

Prva značilnost / *Első jellemző:* _____

 _____ (1)

Druga značilnost / *Második jellemző:* _____

 _____ (1)
 (2 točki/pont)

- 4.4. Kateri vrsti religiozne skupnosti prepoznate v naslednjih opisih?

Melyik két vallási közösséget említik az alábbi leírások?

Ta religiozna skupnost je močno organizirana. Znotraj nje se oblikuje stalna in profesionalizirana skupina duhovščine (kler). Je tudi hierarhična in birokratsko organizirana. Vključuje pripadnike in pripadnice iz vseh družbenih skupin in slojev. Članstvo je določeno z rojstvom.

(1)

Ta religiozna skupnost je ohlapna in šibko organizirana. Ni visoko formalizirana. Je tudi maloštevilna. Člani pristopajo vanjo prostovoljno. Skupno jim je iskanje duhovnosti in drugih podobnih izkušenj.

(1)

(2 točki/pont)

- 4.5. Pojasnite enega od pojavov prepletenosti religije in politike v Evropi pred francosko buržoazno revolucijo l. 1789.

Magyarázza meg a vallás és a politika összefonódásának egyik jelenségét, amelyre Európában került sor, az 1789-es francia polgári forradalom kezdete előtt!

(2 točki/pont)

- 4.6. Navedite dva vidika modernizacijskih procesov, s katerimi je povezana sekularizacija.

Nevezze meg a modernizációs folyamatok azon két aspektusát, amelyhez a szekularizáció kapcsolódik!

Prvi vidik / *Első aspektus:* _____

(1)

Drugi vidik / *Második aspektus:* _____

(1)

(2 točki/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Država in verske skupnosti so ločene. Verske skupnosti so enakopravne; njihovo delovanje je svobodno.

(Ustava Republike Slovenije, 23. december 1991, 7. člen)

4.7. Na kateri vidik sekularizacije kaže vir 2?

A szekularizáció melyik aspektusára világít rá a 2. forrás?

(1 točka/pont)

4.8. Razložite tri posebnosti izražanja religioznosti v (post)modernih družbah.

Magyarázza meg a vallásosság kifejezésének három különlegességét a (poszt)modern társadalmakban!

Prva posebnost / *Első különlegesség:* _____

(1)

Druge posebnost / *Második különlegesség:* _____

(1)

Tretja posebnost / *Harmadik különlegesség:* _____

(1)
(3 točke/pont)

Vir 3 / 3. forrás

Obstajajo stare institucije (najpomembnejše so Cerkve), ki poskušajo še naprej gojiti svoja uveljavljena tolmačenja resničnosti in jih ponujajo v konkurenci pluralističnih razmer. Nove institucije proizvodnje smisla morajo sicer začeti znova, imajo pa to »prednost«, da lahko brezskrbno črpajo iz tradicij smisla najrazličnejših kultur in dob. Čeprav bi tudi te institucije lahko črpale iz ene same, dobro definirane stare zaloge smisla, so skoraj vseskozi zaznamovane z visoko stopnjo sinkretizma. Tehnike meditacije, uvožene iz Azije, se znajdejo ob najnovejših psihoterapevtskih praktikah, neo-ortodoksna verska gibanja ob radiesteziji, vrtoglavi spolni eksperimenti ob vrli malomeščanski predstavi o družinski sreči. In vse je mogoče prodajati s pomočjo poznokapitalističnih metod množične reklame.

(Berger, P., in Luckmann, T. (1999): Modernost, pluralizem in kriza smisla. Orientacija modernega človeka. Ljubljana, Nova revija, str. 49)

- 4.9. Predstavite eno od družbenih okoliščin, ki povečuje možnosti izbire religioznega življenja v (post)modernih družbah. Lahko si pomagate z virom 3.

Mutassa be azon társadalmi körülmények egyikét, amely kitágítja a választható vallási élet lehetőségeit a (poszt)modern társadalmakban. Segítségül szolgálhat a 3. forrás.

(2 točki/pont)

Prazna stran
Üres oldal

Prazna stran
Üres oldal

Prazna stran
Üres oldal